

STAJALIŠTA

Automobil je sredstvo kolektivne civilizacijske prisile

Igor Ratković

Panični *miserere* što su ga Ujedinjeni narodi objavili čovječanstvu posvećujući Dan zdravlja planetarnom problemu žrtava cestovnog prometovanja zapravo je vapaj-dokument upućen ne za se i kome i ne zna se gdje. Čak i oni skromnijeg iskustva i informiranosti znaju da UN nije bio u stanju riješiti ni neke mnogo »egzaktnije« smrtosne konflikte nego što je svjetski ruski rulet s autostrada.

Klaonice Srebrenice ili Ruande samo su recentni zaslepljujući fleševi grandiozna srama i nemoći institucije s obala Potomaca nad prigodnom žetvenom feštom kolekcionara lubanja.

Što su uz blagoslov nehaja prešle u antologijske rane svijeta. Ubijanje s autocesta oratorijska je drama druge vrste. Besmrtn *evergreen* iz neiscrpnog *de profundis* repertoara ljudskog krvožeda.

Najveća strojarstva postignuća

Većina ljudi i bez UN-ova proglašena zna da se na cestama odvija najdugotrajniji i najkrvaviji legalan rat u povijesti. Većina ljudi zna da broj žrtava tog rata raste iz godine u godinu. Većina ljudi zna da je godišnji broj žrtava dosega milijunske cifre. Većina ljudi, ipak, ne misli da je on nalik na klaonicu na Somi.

Sudionici tog rata ne bježe s fronte, ne hodaju protestno blejeći protiv vlastita klanja. Što više, sve bjesomučnije se sunovraćuju u rat. Većina ljudi žarko želi biti aktivnim čla-

Većina ljudi i bez UN-ova proglašena zna da se na cestama odvija najdugotrajniji i najkrvaviji legalan rat u povijesti. Većina ljudi zna da broj žrtava tog rata raste iz godine u godinu. Većina ljudi zna da je godišnji broj žrtava dosega milijunske cifre. Većina ljudi, ipak, ne misli da je on nalik na klaonicu na Somi. Sudionici tog rata ne bježe s fronte, ne hodaju protestno blejeći protiv vlastita klanja. Što više, sve bjesomučnije se sunovraćuju u rat

nom kluba s povećanom smrtnošću i umirati sa zanosnom pjesmom adrenalinsko-oktanškog kotrljanja na usnama.

Kada su klasika znanstvene fantastike, američkog pisca Raya Bradberija pitali koji bi izum iz posljednjih sto godina, kad bi mogao, eliminirao odgovorilo je bez premisslanja: automobil. Zašto? Jer ubija milijune ljudi! No *Američka National Academy of Engineering* stavila je automobil na prvo mjesto deset najvećih strojarških postignuća prošlog stoljeća.

Clan žirija, Henry Petrosky, automobilsku uspješnicu analizira u članku herojskoga naslova: Potraga za boljim svijetom. S divljenjem, doličnom čovjeku od struke, spominjući usput krvave tragove života na »četiri strane standardizirane«, pokušava dokučiti što bi automobil trebao imati da bi bio još »bolji«. U početnom popisu trenutanih nedostataka akcent stavlja na »zanimljivo« činjenicu da se, zamislite samo, s automobilom danas možete i izgubiti. Upoznaje nas sa slučajem gospode koja se, zanijeta slušanjem priče s kasetofona, našla u Ohiju tri sata daleko od kuće.

Koje li tragedije? Što, dakle, treba učiniti s automobilom da bi u potrazi za boljim svijetom bio ugodniji? Treba ga vezati uz globalni satelitski poz-

cijski sustav, dovesti ga na razinu aviona s autopilotom koji će vas, dok slušate priču ili pijani ko majka, ponizno odvesti doma, a ne u Ohio.

Na prvi pogled se doima da je gospodin Petrosky izgubljen u prostoru i vremenu. Ali njegova konstatacija (koju mudro nigdje ne spominje izriječno) je radikalna i točna: na čovjeka u automobilu »najveći izum stoljeća« definitivno se više ne može osloniti.

Kolektivno ludilo

Automobilizam danas fino je i pažljivo tkano planetarno kolektivno ludilo koje je mo-

Automobilizam danas fino je i pažljivo tkano planetarno kolektivno ludilo koje je mogao izatkat samo genijalan zločinački um nadmoćan svakoj ljudskosti. Morbidno sredstvo za poticanje i ostvarivanje najnižih strasti u akcelerirajućem ritmu. Bio je takav za svog, karikaturnog, početka. Takav je i danas u svom pretklimaksu

gao izatkat samo genijalan zločinački um nadmoćan svakoj ljudskosti. Automobil je sredstvo kolektivne civilizacijske prisile. Morbidno sredstvo za poticanje i ostvarivanje najnižih strasti u akcelerirajućem ritmu.

Bio je takav za svog, karikaturnog, početka. Takav je i danas u svom pretklimaksu. Brkati grofovi sa pilotskim kapama i, »alla Grunf iz cvjećar-

nice Alana Forda« očalama izgledali su groteskno.

»Piloti« bolida mokri od tuširanja šampanjcem, sa svojim eckelstone-poslodavcima u pozadini, nastrani su svremeni Cezari iz visooktanske arene. Prava je rijetkost danas susresti ljude iz struke posvećene automobilima koji zdravo razmišljaju o »izumu stoljeća«.

Ipak, svojedobno mi je sveučilišni profesor s katedre motornih vozila oprezno povjerio svoje gađenje prema silnim trivialnostima ugrađenim u »samovoz«.

Jer, zaista, čemu služe motorni podizači stakala osim da

pomakli pepeljare za dvadeset osam centimetara i time, kažu ispitivanja, uzrokovali »smrt na mjestu« dvadeset tisuća Amerikanaca. Još toliko ih je bilo ranjeno.

Direktor *General Motorsa* izjavljivao je da njihovi branici pružaju stopostotnu zaštitu »ako brzina ne prelazi pet kilometara na sat«. Cinizmom ga je nadmašio predsjednik *Toyota Motorsa* koji je početkom sedamdesetih godina prošlog stoljeća sagradio kapalicu vrijednu 445 tisuća dolara u »počast dušama poginulim u njihovim automobilima«.

prošire galeriju luksuznih suvalnosti. Svremeni dizajneri automobila, dok im srce propagandističko zeleno lista pod ozonskim rupama, sve više pune automobil komformnim ludorijama.

Zeleno srce automobila

Uzmak sigurnosti na račun estetike je konstanta. Detroit-ski dizajneri su svojedobno, radi simetrije kontrolne table,

Od tada smo silno napredovali. Zeleno srce automobila uvijek lista. Vozači danas ne vrte »kurbule«, aerodinamičnost je sjajna, potrošnja goriva sitna. Samo je barbarin za volanom ostao isti. Okružen tapiceriranjem, automatskim mjenjačem, hladilima, radiom, računalom. U vozilo vrjednije od krova na glavom, s užikom sjeda barbarin mozga preplavljena testosteroni-

ma. Oran je za svakodnevnu partiju psovki i krvi. Predaje se užitku gaženja po gasu, »forfaranju« otvoreno oglašavajući naljepnicom da je »zvižer za volanom«. I kada takvog »lolu s autostrade«, s kašenih kostiju i samljevenih lungića, iz kojega pišti krv, alkohol i droga izvedu s kirurgije nalik je na svetim zavojima omotanu mumiju u predvorju čistišta suda zbog smrti koje je prouzročio.

Tko može zaustaviti krvavi automobilski bal? Ujedinjeni narodi? Njegove međunarodne snage na četvertračnim ili stotračnim asfaltnim zmijama? Možda savjetnici UN-a i EU-a koji potiču siromašnu zemlju s Jadrana da gradi skupe klaonice s veličajnim mostovima.

Krvav bal

Savjetuju njenim »siromašnim« stanovnicima da samo kupuju bjesomučno automobila da bi zeleno srce proizvođača listalo? Savjetuju »mudre« profesore da uče ljude kako proizvodnja automobila donosi zaposlenje. Savjetuju ulizivanje anđelima pakla koji u »lijepu zemlju Hrvata« ne žele doveli formule smrti? Pa, zaboga, od nečeg ljudi trebaju i ginuti! Postojano i u velikoj strasti!

Dijalektički antibarbarus suvremenog automobilizma

Ostvarivanje misije, vizije i ciljeva, manji nered u sustavu

Zdenko Frančić

Radi realizacije zaštite korisnika ili kupaca roba i usluga, pri slobodnom kolanju roba ljudi, kapitala i usluga te međusobnog uskladjivanja, međunarodna zajednica uspostavila je sustav upravljanja kvalitetom putem precizno definiranih radnih uputa, procedura i pravila i sustav akreditacije i certifikacije, »akreditacijsku vertikalu«.

Svojedobno je jedan od dužnosnika Europske unije razgovarajući o kompleksnoj problematici harmonizacije tehničkog zakonodavstva Republike Hrvatske s pravnom stečevinom, EU bio vrlo iznenađen činjenicom da je već nekoliko ministarstava u Vladi RH dobilo certifikat ISO 9001:2000 za sustav upravljanja kvalitetom.

Zanimalo ga je zašto. Pritom je rekao kako je Hrvatska na putu da postane, a možda je već i postala, država s najviše certificiranih ministarstava i drugih tijela državne uprave u cijeloj Europi.

Uvjet napretka je dobro tehničko zakonodavstvo

»Zemlje Europske unije imaju tradiciju parlamentarne demokracije i parlamentarnoga nadzora izvršne vlasti staru stotinama godina, a Hrvatska, kao mlada demokratska zemlja, toliko vremena jednostavno nema«, glasio je moj odgovor. »Trebalo je stoga krenuti dokazanim prećacima. Odnosno, uz jačanje svih onih procesa i reformi koji vode uspostavi demokratskoga i tolerancijnog društva i tranziciji k tržišnom gospodarstvu, u sustavu državne uprave valja iskoristiti prednosti koje pruža dobro definirani sustav upravljanja kvalitetom, notorno učinkovita međunarodna

Bez učinkovitog sustava upravljanja kvalitetom, kakav, na primjer, omogućuju ISO norme, nezamislivo je postavljanje, funkcioniranje i daljnje razvijanje infrastrukture vezane uz tehničko zakonodavstvo. To je pak važno ne samo zbog ispunjavanja obveza preuzetih Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju (tehničko zakonodavstvo je po važnosti u Sporazumu odmah poslije političkih pitanja), nego i zbog suštinske prilagodbe hrvatskog gospodarstva uređenu Unijinu sustavu

norma i u širem smislu akreditacijska vertikala.«

Bez učinkovitog sustava upravljanja kvalitetom, kakav, na primjer, omogućuju ISO norme, nezamislivo je postavljanje, funkcioniranje i daljnje razvijanje infrastrukture vezane uz tehničko zakonodavstvo. To je pak važno ne samo zbog ispunjavanja obveza preuzetih Sporazumom o stabilizaciji i pridruživanju (tehničko zakonodavstvo je po važnosti u Sporazumu odmah poslije političkih pitanja), nego i zbog suštinske prilagodbe hrvatskog gospodarstva uređenom sustavu Europske unije. Jasno je da će bez kvalitetnih proizvoda i usluga sukladnih zahtjevima EU smjernica izvoz stagnirati, a Hrvatska će biti preplavljena lošom robom i uslugama.

Kvaliteta proizvoda ili usluga uvelike ovisi o rezultatima ponašanja i djelovanja vodstva i o međusobnoj komunikaciji zaposlenih, bilo da je riječ o poduzeću ili državnoj upravi. Osnovno je pravilo da kvaliteta »djeluje« jedino ako je obilježje cijelog poslovnog sustava, od vrha do dna.

Dobro postavljen sustav upravljanja kvalitetom omogućava učinkovito ostvarivanje misije, vizije i ciljeva. Uspostavlja se jasno definirana matrica odgovornosti. Smanjuje se nered u sustavu (»entropija«), povećava se učinkovitost i kvaliteta rada, a ujedno se na minimum svode razni voluntarizmi i diskrecijska prava.

Reduciraju se troškovi pos-

lovanja. Lakše se identificiraju nespособni što olakšava njihovo uklanjanje. Povećava se transparentnost, jer norma inzistira na mjerenju ostvarivanja postavljenih ciljeva i izvješćivanju o njima. Nepristrana treća strana koja provodi certifikaciju i nadzire jednom dobiveni certifikat, osigurava uspostavu povjerenja prema korisnicima, što znači i sprječavanje eventualnih sukoba interesa tipa »kadija tuži

– kadija sudi«. Sve to u kontekstu državne ili lokalne uprave znači suštinsku modernizaciju i transformaciju prema tome da uprava zaista služi javnoj dobrobiti, i to bez suviše birokracije.

Politička tvorevina bez presedana

Europska unija politička je tvorevina bez presedana u povijesti čovječanstva. Europu su mnogi nastojali pokoriti

ognjem i mačem. Povijesnom pozornicom prohujali su Kelti, Rimljani, Huni, Karlo Veliki, Napoleon, Hitler i Staljin, a europski su narodi i države ipak uspijevali očuvati svoju samobitnost te političku, kulturnu i gospodarsku samostalnost.

No potkraj dvadesetoga stoljeća prvi put u povijesti čovječanstva pojavio se političko-gospodarski savez, utjelovljen u Europskoj uniji, kojem se

druge države žele priključiti dragovoljno, čak i po cijenu odricanja od dijela vlastitoga suvereniteta.

Europska unija nastala je kapilarnim prepletanjem brojnih gospodarskih i političkih zajednica usmjerenih na rušenje barijera slobodnom kolanju roba, ljudi, kapitala i usluga. Pretpostavka za to jest povjerenje da je odgovarajuće definiran proizvod, proces, ustanova ili usluga sukladna s određenom normom ili drugim normativnim dokumentom, te da zadovoljava sve relevantne smjernice EU-a vezane uz sigurnost proizvodnje, zaštitu zdravlja i sigurnosti na radu, zaštitu okoliša, zaštita potrošača i sl. Za to je presudno funkcioniranje nacionalne infrastrukture za kakvoću.

Iznimno ojačana funkcija

To podrazumijeva i dobru tehničku osposobljenost institucija koje obavljaju mjerenja, ispitivanja i potvrđivanja (certifikaciju) proizvoda, procesa i usluga. Također, važno je moći dokazati da je osposobljenost u skladu s međunarodno prihvaćenim kriterijima.

Posljedično, promoviranje upravljanja kvalitetom na nacionalnoj razini te harmonizacija tehničkog zakonodavstva i širenje mreže multilateralnih sporazuma nacionalnih akreditacijskih sustava primarni je zadatak svih onih zemalja koje istinski žele postati članice EU-a.

Ovih je dana Samostalni sindikat ugostiteljstva i turiz-

ne da se izvesti ni iz kakve etike, socijalnog nauka ili upornog verbalnog pripitomljavanja. Odašiljanjem ni pojanjem otužna *Miserere*. Nje, paradoksalno, mogu izvesti samo »tehnoradikali« koji će, ritmom napretka ne brzim nego što ga je propisao veliki tehnolog, stvoriti vozilo čiji će prvi zadatak biti čuvati sadržaj koji vozi. Kakav će biti »vozač« koji neće voziti vozilo u kom se vozi, zagonetnije je od pitanja kako će biti vozilo.

Sloboda izbora

»Čemu vozač bez prava na vlastitu smrt?« upitat će se zaštitari slobode izbora. No samodovoljan i samozadovoljan pa stoga i siguran automobil moći će »voziti« samo preparirano tehnološko biće. Koje će se, za sigurne vožnje, predavati užicama neograničena mobitelskog komuniciranja.

Ali, dok ne bude stvoren i umnožen takav samosvijestan stroj mnogi će još milijuni, kupajući se u vlastitoj krvi i benzinu, otići Bogu na istinu. Samo tako. Jer su željeli. S proljeća: dok zeleno srce automobila ponovno lista.

Zbunjeni pješaci krčeći put po parkiralištima zaklinjat će se da ne znaju kakav bi trebao biti um koji bi znao riješiti prometnu zagonetku svijeta. Netko pametniji od njih. Možda gospod Bog?

Ali i on je, kažu neki rockeri, viđen kako vozi »mercedes«.

Autor je konstruktor robota i predsjednik Hrvatskoga robotičkog društva.

Uvođenje sustava upravljanja kvalitetom bio bi i važan iskorak stranke koja se za takvo nešto odluči u vraćanju pomalo poljuljana povjerenja birača u politiku i političare da mogu, znaju i hoće učinkovito rješavati životne i gospodarske probleme i cjelokupno društvo voditi prema boljitku

ma Hrvatske, kao prvi hrvatski i europski sindikat, dobio certifikat ISO 9001:2000 za upravljanje sustavom kvalitete. Jasno je kako je sada pozicija tog sindikata u pregovorima i razgovorima sa Vladom iznimno ojačana. Taj je sindikat, eto, i formalno dokazao da djeluje kao dobro ugodeći orkestar.

Pitanje jest hoće li i Vlada nastaviti s vlastitim ugađanjem? Također, bit će iznimno zanimljivo vidjeti hoće li možda i neka od vodećih političkih stranaka u Republici Hrvatskoj u skorijoj budućnosti smći snage i pokušati svoje djelovanje uspostaviti u skladu s ISO normama.

Stranke bi se pritom mogle ugledati na mnoga tijela lokalne i državne uprave, a o nedavno i na jedan Sindikat. Radilo bi se o istupu bez presedana za koji je potrebna temeljita modernizacija i obnova stranaka i stranačkih programa, ali i daleko suvremeniji način razmišljanja.

Potrebna je i spoznaja da smo već zakoračili u globalno umreženo društvo u kojemu se i u jednoj maloj Hrvatskoj, nažalost, još udaljenoj od svjetske maticе, može politički raditi modernije i djelotvornije, s konkretnim i provedivim programima.

Uvođenje sustava upravljanja kvalitetom bio bi i važan iskorak stranke koja se za takvo nešto odluči u vraćanju pomalo poljuljana povjerenja birača u politiku i političare da mogu, znaju i hoće učinkovito rješavati životne i gospodarske probleme i cjelokupno društvo voditi prema boljitku.

Autor je doktor znanosti, bivši zamjenik ministra znanosti i tehnologije, potpredsjednik Glavnog odbora SDP-a.

Ne umire tako lako jednopartijska isključivost

Josip Čorić

Ne mogu se pohvaliti svaki-danšnjim čitanjem *Vjesnika*, iako ga redovito uzimam u ruke, pogotovo nakon što u ranim jutarnjim satima poslušam poruke njemu u čast. Svi koji barem povremeno zaviruju u njegove stranice priznaju kako je kvalitetom članka, a posebno iznašanjem raznobojnih mišljenja, daleko odmaknuto od tolikih tiskovina koje antidemokratski pušu u jedra demokracije. Samo da je format prihvatljiviji!

Primijetio sam da poneki posežu za iznošenjem tzv. svojih stajališta, a zapravo su samo blijeđa snimka davno otpjevanih melodija papiga u kuru, koje su imale isključivo

Poneki posežu za iznošenjem tzv. svojih stajališta, a zapravo su samo blijeđa snimka davno otpjevanih melodija papiga u kuru, koje su imale isključivo pravo »nastupa« gotovo pola stoljeća jedino vladajuće ideologije, čija nam je boja dobro poznata. U tom olinjalom i davno ofucanom kuru čini se da »ugledno« mjesto drži i Tihomir Kukolja. Čini mi se da on pripada onom apokaliptičkom mnoštvu koje u nedostatku bilo kakvih tema uvijek nalaze plodno tlo zlobno podvaljivati ne jednoj religiji, nego isključivo Katoličkoj crkvi

pravo »nastupa« skoro pola stoljeća jedino vladajuće ideologije, čija nam je boja dobro poznata.

U tom olinjalom i davno ofucanom kuru čini se da »ugledno« mjesto drži i Tihomir Kukolja.

Čini mi se da on pripada onom apokaliptičkom mnoštvu koje u nedostatku bilo kakvih tema uvijek nalaze plodno tlo, poput svojih du-

hovnih i tjelensnih očeva, gristi, napadati, zlobno podvaljivati ne jednoj religiji, nego isključivo Katoličkoj crkvi.

Dok sam među tolikim ugodnim stajalištima čitao njegov jednotvor nisam mogao ne dopustiti mašti da se prošeta ovim hrvatskim prostorima tamo od 1941. do danas. Uvijek isti »pjesmotvori«. Previše bih važnosti dao direktoru programa za život Tihomiru

kada bih ga podsjećao na više nego polustoljetne paradigme, čijim se je plodovima poslužio dok je napisao svoje »Jednpartijsko turostvo ustupilo mjesto jednoreligijskom«.

On i korifeji njegovih mentalnih sklopova, zadojenih »demokracijom«, koja nam je predobro poznata, naročito nama koji smo bili uvijek toliko jednaki sa sinovima i kćerima »crvene« ideologije, da

mu najvažnija zvanja nismo mogli obnašati zbog prevelike »demokracije«, dijele lekcije hrvatskom društvu, jer se usuduje svojoj vjerski apsolutno većinskoj populaciji ne pokloniti, nego zakonski omogućiti da živi kvalitetete one vjere, koja je zadužila čovječanstvo, posebno Europu više od svih ideologija, pa i vjera koje je napadaju.

Čini mi se da Tihomir Ku-

olja nema ništa protiv toga da životinje imaju svoja životinjska prava, jedino bi vjernici, odnosno katolici, trebali biti ponovno ne građani drugoga, nego dvadesetdrugoga reda, kako se jednom izjasni, jasno i glasno, veliki dakovački biskup pokojni Čiril Kos. I zamislite, ako se sljedbenicima vjerske vjere omoguću, ne vjerska, nego obična prava da mogu tu vjeru javno živjeti, ta-

da se narušavaju načela ravnopravnosti. *Sancta simplicitas* – uskliknuo bi netko.

I uz takve napredne misli potpisna se Tihomir Kukolja, kao »direktor programa Međunarodnog centra za život u Rijeci«.

Budući da su (ne)djela, a ne riječi, ta koja pokazuju tko je tko, zahvaljujem mu na životu kakav on programira i nudi, jer bi mi više, vjerujem, odgovarala umosnija direktorska stolica pogrebnog poduzeća i ne samo u Rijeci.

Autor je doktor znanosti, docent na Bogoslovnom fakultetu u Splitu, svećenik, predsjednik je Vijeća za obitelji Splitsko-makarske nadbiskupije.